

Entrevista de Beatriz Quirós a Nico Hirt

BEATRIZ QUIRÓS ÉS MEMBRE DEL SECRETARIAT DE SUATEA-STES D'ASTÚRIES.
NICO HIRTT ÉS UN SINDICALISTA BELGA AMPLIAMENT CONEGUT PELS SEUS ESCRITS D'ANÀLISI DE LA PRIVATITZACIÓ DE L'ENSENYAMENT. ÉS AUTOR DEL LLIBRE "LOS NUEVOS AMOS DE LA ESCUELA".

divendres 28 de novembre de 2008, per filosofem

La mercantilització de l'ensenyament no és una simple elecció política, sinó una conseqüència "lògica" del model de funcionament de les nostres societats, de les relacions econòmiques i socials dominants"

Quines són les característiques comunes de l'aplicació a Europa de les polítiques neoliberals en l'ensenyament?

Les principals característiques comunes són la desregulació de les estructures i els continguts. Arreu s'abandona els sistemes educatius centralitzats, gestionats directament per l'estat per substituir-los per xarxes de centres més autònoms. De forma paral·lela es renuncia als programes basats en un corpus estructurat de coneixement, en benefici d'objectius difusos definits per termes com competències "transversals", "pluridisciplinars" i "socials". Aquesta política persegueix diversos objectius que pretenen, fonamentalment, adaptar millor l'ensenyament a les necessitats de l'entorn econòmic. Es tracta, en primer lloc, d'augmentar la flexibilitat global i la capacitat d'adaptació del sistema educatiu (i del "capital humà" que produeix) als canvis, cada vegada més ràpids, en els sectors industrials, econòmics, tecnològics i socials. En segon lloc, aquesta política de des-regulació comporta una diversificació de l'oferta educativa; la qual, en el context actual, desemboca en una jerarquització i una dualització social de l'ensenyament. Això respon a l'evolució d'un mercat laboral cada vegada més dual, amb una demanda creixent de mà d'obra altament qualificada, però, també, i això és una paradoxa, un volum creixent de llocs de treball que requereixen un nivell de formació baixíssim ("Hamburger jobs"). En tercer lloc, la descentralització permet gestionar més subtilment la racionalització pressupostària de l'ensenyament, al delegar les decisions més penoses als nivells locals. I aquest fet s'ha de posar en relació amb la voluntat de reduir la despesa pública i, per tant, la pressió fiscal per tal de privilegiar la rendibilitat del capital en un context internacional d'agudització de la competència. Però tot això pot acabar provocant malestar i lluites socials i és aquí on trobem la quarta funció de la descentralització: en destruir l'ensenyament públic, es debilita enormement la capacitat de resistència del professorat i de les seves organitzacions sindicals. I, finalment, en cinquè lloc, la mort lenta de l'ensenyament públic obri la porta al que la Comissió Europea anomena "proveïdors d'educació més innovadors!", és a dir, l'ensenyament privat mercantil. D'aquesta manera esperen que Europa aconseguisca ocupar una posició privilegiada en el gran "mercat del segle XXI" que promet ser l'educació del futur.

Què vol dir l'expressió que s'ha posat de moda "aprendre al llarg de tota la vida"?

És el segon gran eix de les polítiques educatives europees. Estem davant d'un bon exemple de la desviació del discurs pedagògic progressista ("aprendre a aprendre") en benefici d'objectius econòmics. És evident que desitjaríem que tot l'alumnat es formés per tal que pogués descobrir al llarg de tota la seva vida les múltiples riqueses de les ciències, la tècnica, les llengües, la filosofia, l'art, la història per tal que pogués assimilar tots aquells coneixements que permeten entendre el món i, així, poder participar de la transformació de la societat. Tanmateix, el discurs actual sobre l'aprenentatge al llarg de tota la vida no té res a veure amb això. Del que es tracta és de formar una mà d'obra que tingui un nivell d'instrucció elemental però capaç i desitjosa d'adaptar-se als canvis tecnològics i industrials, per seguir essent productius i ocupables. Per poder també (i voler) seguir consumint les incessants innovacions que es presenten al mercat. L'objectiu és, també, fer responsable al treballador o treballadora de l'actualització de les seves competències professionals.

Quins són els mètodes per facilitar el consens entorn aquestes polítiques i debilitar les resistències?

En primer lloc, tenim arguments ideològics. S'anomenen: modernitat, ocupació, lluita contra el fracàs escolar. S'estigmatitza l'ensenyament públic com a "passat de moda" i "burocràtic". Qui s'oposa a la des-regulació -presentada com la forma única, sense alternativa, de renovació de l'ensenyament- s'oposa a la modernitat i és titllat "d'antiquat" o de defensar, exclusivament, interessos corporatius. L'argument de l'ocupació és, sens dubte, el més important. Adaptar l'ensenyament a les necessitats de l'economia és combatre l'atur. Aquest és un mite molt estès, fins i tot entre les organitzacions sindicals. És, però, insostenible ja que no existeix una relació macroeconòmica entre formació i ocupació. Evidentment, els i les joves amb una formació que s'adapta millor a les expectatives dels patrons, tenen més possibilitats d'obtenir un bon lloc de treball que els demés. Tot i així, però, encara que a aquests altres se'ls formi millor, això no implica que es generin llocs de treball nous!! El tercer argument, és la lluita contra el fracàs escolar. Això és molt hipòcrita! La falta de mitjans i les reformes de les estructures i els programes provoquen un empitjorament dels resultats escolars, sobretot entre les nenes i els nens d'origen popular. Llavors, es diu: "no es preocupen, deixen que passen de curs i ja crearem itineraris adaptats a aquests nens". Això es considera que és "lluitar contra el fracàs escolar" mentre que el que produeix és agreujar i accentuar la desigualtat intel·lectual en què es troben les classes populars. Paral·lelament a aquestes justificacions, l'altre mètode per aconseguir silenciar les crítiques és la submissió (aparent) a una autoritat supranacional. Aquest és el paper que avui dia duen a terme la comissió europea i la OCDE. Aquests organismes enuncien les tesis de les noves polítiques que tots els governs volen posar en pràctica i, després, els governs es refugien darrera aquesta autoritat.

Quin és el balanç de l'aplicació d'aquestes polítiques a Bèlgica?

El balanç és catastròfic. El darrer informe PISA de l'OCDE ha mostrat com havien augmentat les desigualtats entre centres escolars. El nostre país (Bèlgica) és un dels indrets on la des-regulació de l'ensenyament ha avançat més ja que es basa en una tradició històrica. La pretesa "llibertat d'ensenyament" està inscrita a la constitució belga des de 1830 i ha transformat el nostre paisatge educatiu en un quasi-mercat on els centres escolars mantenen una competència salvatge entre ells i on la polarització social entre els centres és cada vegada més gran. Actualment aquest procés s'està accelerant i les classes populars viuen cada vegada més en situacions de no educació. És a dir, van a classe però l'exclusió social i la falta de mitjans fa que, en moltes ocasions, no aprenguin res a l'escola.

Quin és el paper de les fusions d'empreses informàtiques i comunicacions que estem vivint actualment, en la privatització de l'ensenyament?

Segons l'OMC, l'ensenyament a distància, sobretot per Internet, promet ser el principal sector de desenvolupament dels mercats de serveis educatius en els propers anys. Entre 1996 i 2000, les inversions en la "education business" americana van passar de 500 milions a 3500 milions de dòlars. La part d'inversions en formació a distància en xarxa ha passat de 100 milions a 2000 milions, és a dir, d'un 20 a un 60%. Aquest desenvolupament s'ha accentuat per una sèrie de factors: la demanda cada vegada major d'ensenyament al llarg de tota la vida, la sobreinversió escolar per part de les famílies per protegir els seus fills i filles d'un mercat laboral dualitzat, la desfinanciació i la pèrdua de qualitat de l'ensenyament públic i, evidentment, el progrés de l'oferta tecnològica. Multinationals com Vivendi o Time-Warner pretenen "conquerir" aquest mercat en expansió.

Hi ha un cert debat, sobretot a França, entre els que proposen una ampla renovació pedagògica com mètode per reforçar l'escola pública i els qui pensen que certes corrents pedagògiques fomenten la desvalorització de la institució escolar i contribueixen a fer més fàcil la seva polarització. Què en penses tu sobre aquesta qüestió?

És un problema molt delicat. És cert que alguns elements del discurs pedagògic progressista han estat hàbilment recuperats pel poder polític i econòmic per tal de justificar les seves polítiques. En aquesta línia, ja he mencionat la consigna del "aprendre a aprendre" però també hi ha el tema de la interdisciplinarietat o de l'accent que es posa en les competències (en detriment de l'exclusiva memorització de coneixement), etc. Moltes d'aquestes idees es troben avui en el discurs dominant de la OCDE, la ERT o la comissió Europea però amb un contingut que pretén la instrumentalització de l'educació amb fins econòmics. També és cert que algunes escoles pedagògiques -com l'anomenada de "l'aproximació per les competències"- s'inspiren directament en el discurs de la gestió i parteixen d'una concepció empresarial de la noció de competències. Com a reacció enfront d'aquestes desviacions, alguns educadors, sobretot a França, han arribat a refusar completament tota innovació pedagògica en negar el valor de les ciències de l'educació i la pedagogia. I fins i tot arriben a considerar les ciències de l'educació com la causa dels problemes de l'ensenyament i veuen en tot pedagog un "soterrador" de l'escola. Evidentment, no comparteixo aquests punts de vista. La mirada nostàlgica al passat no és una solució, ja que l'escola del passat no en tenia res d'idíl·lica: era una escola de selecció social i adoctrinament ideològic. Tot i així, tampoc comparteixo la idea que es podria "salvar" l'escola i encara menys democratitzar-la únicament gràcies a la innovació pedagògica. Més concretament, no s'oferirà un ensenyament d'alt nivell a les i els joves de tots els orígens socials sense dotar l'escola d'un finançament adequat. Diversos estudis han mostrat, per exemple, que la millora dels aprenentatges dels alumnes des de l'ensenyament primari i la reducció de les desigualtats en els resultats passa imperatívement per la disminució del número d'alumnes a l'aula. De la mateixa manera que la utilització de tecnologies de la informació amb finalitats pedagògiques -que és quelcom de molt diferent a la vulgar "alfabetització digital"- desitjada per la Comissió europea o els lobbys patronals necessita una inversió considerable tant en la formació com en la millora de condicions de presència de l'alumnat. En altres paraules, si hem de retreure alguna cosa a les ciències de l'educació no és en l'àmbit de l'elecció dialèctica sinó en la escassa pressa de consideració de les condicions materials necessàries per la realització de les reformes proposades.

Com es podria fer front a la privatització?, Quin paper han de jugar els sindicats de professors, les associacions de mares i pares i les organitzacions estudiantils? Com es pot despertar una ampla contestació social enfront de la privatització?

En primer lloc, com acabo de dir, reivindicant els mitjans necessaris per assegurar un ensenyament de qualitat a l'escola i a la universitat pública. En segon lloc, combatent les condicions estructurals que afavoreixen el desenvolupament d'un ensenyament de mercat: el finançament de les escoles privades, la competència entre centres escolars, la "pretesa" llibertat d'elecció dels pares i de les mares, etc. Però el més important, tal i com jo ho veig, és ampliar el camp del nostre combat. En definitiva, la mercantilització de l'ensenyament és un aspecte més de la transformació mercantil de tota la nostra societat. Després d'haver convertit en mercaderies la major part dels bens materials, dels serveis, així com la força de treball, el capitalisme, en una recerca desesperada de nous mercats, ataca ara allò més humà que hi ha a la humanitat: la seva consciència, els seus sabers, la seva cultura. Tot això succeeix per abastir un sistema econòmic en crisi i, per això mateix, cada vegada més profundament contrari a les necessitats i aspiracions elementals de la humanitat. **L'escola no se salvarà del mercat si en les lluites no ataquem amb força la pròpia lògica de mercat, la llei suprema del benefici.** Per això és essencial que les organitzacions sindicals, els pares i les mares, el moviment estudiantil i totes aquelles persones que es preocupen per l'escola pública i democràtica emmarquen la seva acció en un context general de lluita contra un sistema econòmic que domina des de fa massa temps al món. Això és una contradicció respecte l'eficàcia de les nostres lluites a llarg termini; també és una condició pel renaixement de les nostres lluites. La gent entén que fonamentalment la mercantilització de l'ensenyament no és una simple elecció política, sinó una conseqüència "lògica" del model de funcionament de les nostres societats, de les relacions econòmiques i socials dominants. Si volem que es mobilitzen, s'ha d'oferir la perspectiva d'un combat en el qual es transformen aquestes relacions.

Traducció: La Fàbrica

[Veure en línia : la entrevista de Beatriz Quirós a Nico Hirtt en](#)

P.-S.

Font: la fàbrica "Neoliberalisme i educació"